

Фаховий коледж
Приватного вищого навчального закладу
«Медико-Природничий Університет»
м. Миколаїв
СИЛАБУС

Навчальна дисципліна	Філософія
Освітньо-професійна програма	Фармація
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Спеціальність	I8 Фармація
Галузь знань	I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	Очна
Рік навчання/семестр	II рік, семестр 3
Кількість кредитів ЄКТС/ Обсяг	Кредитів - 3 усього годин - 90 лекції - 12 семінарські - 24 самостійна робота - 54
Викладач ПП	Шпачинський Ігорь Леонідович
Е-mail, контактний телефон викладача	direktoratkoledz@gmail.com ; 0975601883
Посилання на сайт	http://vnz-mpu.com.ua/
Консультації	За графіком впродовж навчального року
Анотація до курсу	<p>Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання для підготовки фахівців спеціальності I8 «Фармація» освітньо-професійного ступеня «Фаховий молодший бакалавр» відповідно до стандарту фахової передвищої освіти, встановлених за освітньо-професійною програмою «Фармація».</p> <p>Навчальна дисципліна «Філософія» - це вибіркова складова освітнього компонента освітньо-професійної програми «Фармація» підготовки фахового молодшого бакалавра.</p> <p>Вивчення дисципліни «Філософія» забезпечує розуміння предмету філософії, її основних функцій, показує її роль і значення в житті суспільства. Характеризує історію розвитку філософської думки, її різні напрями та школи. Стисло, доступно і змістовно пропонує засвоїти основні розділи філософії: онтологію, феноменологію, філософію розвитку, епістемологію, методологію, соціальну філософію, антропологію, філософію історії.</p>
Мета та завдання курсу	Метою викладання філософії є формування у студентів цілісного уявлення про світ, людину як цілісність, про роль медицини у ствердженні сенсу людського буття,

розуміння сучасного стану медицини та передбачення перспектив її розвитку.

Вивчення філософії студентами ВМ(Ф)НЗ має велике значення у вихованні майбутніх медиків, формуванні їх переконань, діалектичного мислення, підвищенні їх культурного рівня.

Вивчення філософії дає можливість зрозуміти загальні закономірності розвитку традиційної та нетрадиційної медицини в системі загальнонародської практики. Аналіз хибних думок і помилок в окремих концепціях, у тлумаченні фактів дійсності сприяє виробленню навичок критичного підходу до сучасного стану медичної науки та клінічної практики. Одночасно формується повага до досвіду минулих поколінь, розуміння необхідності брати з нього все найкраще, збагачувати його власним сумлінням.

Тому **завдання філософії** полягає в тому, щоб ознайомити студентів з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного, що є необхідною умовою пізнання та клінічної практики у медицині. Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження та медичного впливу, навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізняти їх від побічних як у матеріальних, так і в духовних процесах; простежити закономірності об'єктивації й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні закономірності розвитку природи та суспільства, медицини як галузі людської діяльності;
- етапи становлення та розвитку філософії і медицини в зарубіжних країнах та в Україні;
- головні проблеми диференціації та інтеграції наук про людину як цілісність;
- суть діалектичного мислення, творчого аналізу, явищ дійсності;
- основи процесу наукового пошуку, форми і методи наукового пізнання;
- структуру та суть людської практики, місце медичної діяльності в оздоровленні та розвитку суспільства.

Студенти повинні вміти:

- об'єктивно, на наукових засадах аналізувати будь-які, у тому числі, нестандартні, явища й процеси, причиннонаслідкові зв'язки дійсності;
- визначати місце та роль певного факту у формуванні статусу людини, сенсу діяльності медика, медицини майбутнього;
- розумітися на суті нозологізму, гіпократизму та неогіпократизму як крайнощів, які здатні спричинити неадекватні практичні дії медика;
- орієнтуватися у системі зв'язків медицини і філософії,

	<p>розуміти їх значення для формування особистості;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розумітися на релігійно-філософських основах східних систем самооздоровлення; - вміти визначати роль соціальних детермінацій у формуванні психічного здоров'я та виникненні психічних розладів; - визначати сенс соціальних цінностей у системі медичної діяльності; - застосовувати знання законів і категорій діалектики для аналізу валеологічних і патологічних, санологічних <p>– проблем хвороби.</p>
--	--

Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» у здобувача освіти будуть сформовані наступні компетентності:

• загальні компетентності:

ЗК2.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3.Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7.Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК8.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

• спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК3. Здатність застосовувати на практиці принципи фармацевтичної етики та деонтології, розуміти соціальні наслідки професійної діяльності.

СК4. Здатність проводити інформаційно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширення захворювань, популяризації здорового способу життя та покращення його якості.

• основні завдання навчальної дисципліни на досягнення результатів навчання:

РН1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РН3. Встановлювати ділові комунікації між усіма учасниками професійної діяльності

Зміст курсу

№ з/п	ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Теоретичне та методологічне значення та функції філософії. Основні поняття філософії	4
2	Філософія Стародавнього Сходу, Античності, Середньовіччя та епохи Відродження.	2
3	Філософія Нового часу та епохи Просвітництва (XVIII ст.).	2
4	Особливості Німецької класичної філософії (XVIII перша пол. XIX ст.).	2
5	Українська філософська думка.	4
6	Західна посткласична філософія (XIX –XX ст.). Світова філософія на межі епох (XX – початок XXI ст.): огляд ідей, течій і тенденцій розвитку	4
	Усього:	18

№ з/п	ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Теоретичне та методологічне значення та функції філософії. Основні поняття філософії	2
2	Філософія Стародавнього Сходу, Античності, Середньовіччя та епохи Відродження.	2
3	Філософія Нового часу та епохи Просвітництва (XVIII ст.).	2
4	Особливості Німецької класичної філософії (XVIII перша пол. XIX ст.).	2
5	Українська філософська думка.	2
6	Західна посткласична філософія (XIX –XX ст.). Світова філософія на межі епох (XX –початок XXI ст.): огляд ідей, течій і тенденцій розвитку	2
7	Філософська онтологія: проблема буття та свідомості. Соціальна філософія	2
8	Логіка як філософська наука про закономірності міркувань: етапи розвитку логіки. Філософія і методологія науки. Етика як розділ філософської науки про мораль	2
9	Етика як розділ філософської науки про мораль	2
10	Соціальна філософія	2
	Усього:	20
№ з/п	ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	Кількість годин
1	Теоретичне та методологічне значення та функції філософії. Основні поняття філософії	4
2	Філософія Стародавнього Сходу, Античності, Середньовіччя та епохи Відродження.	4
3	Філософія Нового часу та епохи Просвітництва (XVIII ст.).	4
4	Особливості Німецької класичної філософії (XVIII перша пол. XIX ст.).	4
5	Українська філософська думка.	4
6	Західна посткласична філософія (XIX –XX ст.). Світова філософія на межі епох (XX –початок XXI ст.): огляд ідей, течій і тенденцій розвитку	4
7	Філософська онтологія: проблема буття та свідомості	4
8	Логіка як філософська наука про закономірності міркувань: етапи розвитку логіки. Філософія і методологія науки.	4
9	Етика як розділ філософської науки про мораль	4
10	Соціальна філософія	6
11	Мова логіки висловлень та предикатів: особливості побудови та застосування. Ймовірнісні міркування: індукція, аналогія.	6
12	Основні поняття модальної логіки	6
	Усього:	54
Пререквізити	Філософія для майбутніх фахових молодших бакалаврів спеціальності «Фармація» – це світоглядна і водночас методологічна основа, на базі якої відбувається засвоєння гуманітарних дисциплін та дисциплін професійного спрямування. Значною мірою саме завдяки їй стає можливий вихід свідомості студентів за межі вузькопрофесійної підготовки, орієнтація на загальнолюдські цінності.	
Кореквізити	дисципліни пов'язані з дисциплінами циклу загальної підготовки	
Постреквізити	Післядипломне навчання та також закладає фундамент для подальшого засвоєння здобувачами знань та вмінь з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за освітнім ступенем бакалавр	
Методи навчання	Для формувань умінь та навичок застосовуються такі методи навчання:	

	<ul style="list-style-type: none"> - вербальні (лекція, пояснення, розповідь); - наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація); - метод проблемного викладання; - самостійна позааудиторна (індивідуальна) робота здобувачів
Засоби діагностики	<p>письмовий тестовий контроль</p> <ul style="list-style-type: none"> - комп'ютерний тестовий контроль - усне індивідуальне опитування - індивідуальне завдання
Засоби контролю	поточний контроль, підсумковий контроль (залік)
Перелік практичних навичок та вмінь до вивчення курсу	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Бути ознайомленими з сутністю онтологічного, антропологічного, аксіологічного, гносеологічного, логічного, праксеологічного аспектів відображення людини і світу в філософії. 2. Засвоїти основні поняття еволюції філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів 3. Оволодіти інформаційним мінімумом при розкритті поняття «суспільство» і «особистість» у вимірах філософського аналізу; 4. Уміти розкрити основні напрямки, особливості та синтез культурних традицій в сучасній філософії. 5. Використовувати знання з філософії для професійного вдосконалення і самовиховання. 6. Оволодіти методикою дослідницької роботи з особливостей розвитку філософської думки в Україні; 7. Навчитися працювати з довідковою літературою, скласти бібліографію по темі. 8. Аналізувати першоджерела, реферувати, аналізувати і узагальнювати наукову літературу. 9. Формулювати проблему, мету і висновки дослідження. 10. Засвоїти поняття «гносеологія», «логіка», «методологія» 11. Зрозуміти загальні закономірності розвитку філософських знань у людському суспільстві на етапах його історичного розвитку. 12. Аналізувати і конспектувати писемні джерела з визначення понять «релігія», «етика», «естетика» у ракурсі філософських знань.. 13. Оцінювати значення подій в розвитку суспільства і внесок окремих особистостей. 	
Перелік питань до підсумкового контролю вивчення курсу	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про світогляд, типологія світогляду. 2. Світогляд і філософія. 3. Особливості історичного виникнення філософії. 4. Філософія і міфологія. 5. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва. 6. Структура та функції філософського знання. 7. Взаємозв'язок філософії та медицини. 8. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії. 9. Провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю. 10. Медицина Стародавнього Китаю. 11. Поняття античної філософії. 12. Етапи розвитку античної філософії, її загальні особливості. 13. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції. 14. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії. 15. Становлення античної (класичної) медицини. Гіпократ про людину, природу та причину її хвороб. 16. Вихідні ідеї середньовічної патристики. 17. Місце філософії в духовному житті Середньовіччя. 18. Схоластика і містика як провідні напрями середньовічної філософії. 19. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Гелена. 20. Поняття "Відродження" та характерні риси духовного життя цієї доби. 21. Провідні напрями ренесансного філософування: гуманістичний антропологізм, 	

неоплатонізм, натурфілософія.

22. Філософські ідеї Півного Відродження.

23. Панорама соціокультурних та духовних процесів в Європі Нового часу та особливості розвитку філософії.

24. Методологічні пошуки Ф. Бекона, Р. Декарта та Т. Гоббса.

25. Ф. Бекон: філософські погляди в медицині.

26. Скептицизм П. Бейля та Д. Юма, сенсуалістські максими Дж. Берклі. Б. Спіноза та Г. Лейбніц — тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.

27. Б. Паскаль та філософія просвітництва про місце і роль людини у світі та суспільні стосунки.

28. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії.

29. Іммануїл Кант — творець німецької класичної філософії.

30. Основні ідеї І. Канта.

31. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини.

32. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В. Шелінга.

33. Філософія Г.-В.—Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії.

34. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.

35. Ідеї розроблення “наукової філософії” у європейській філософії ХІХ ст.

36. Лікарі-філософи Росії ХІХ — першої половини ХХ ст.

37. Культурологічні та історіософські напрями у філософії ХХ ст.

38. Релігійна філософія ХХ ст.

39. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть.

40. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі.

41. Україна — Європа: духовні зв’язки Відродження.

42. Поява професійної філософії в Україні.

43. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії.

44. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди.

45. Філософські ідеї в українській літературі та громадськополітичних рухах.

46. Особливості розвитку української філософії ХХ ст.

47. Філософія і медицина як ціле явище людської культури і їх роль у суспільстві.

48. Роль філософії у формуванні стилю наукової думки сучасного медика.

49. Історія взаємовідносин філософії та медицини.

50. Філософська картина світу та медицина.

51. Структура та особливості медичного знання.

52. Проблема матерії і свідомості у філософії та медицині.

53. Вклад медицини в розвиток філософської уяви про форми руху матерії, простору і часу.

54. Діалектика як наука про загальний зв’язок і розвиток у медицині.

55. Поняття законів і їх методологічне значення для медицини.

56. Категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності, їх методологічні функції в медицині.

57. Теорія пізнання і її значення для діагностики, лікування та профілактики захворювань.

58. Стили наукової думки і медицина.

59. Етичні, філософські та психологічні основи діагностики.

60. Методи і прийоми пізнання в медицині.

61. Філософська концепція людини.

62. Специфіка людини як об’єкта філософського і медичного пізнання.

63. Свідомість і самосвідомість: деякі нові філософські і медико-психологічні аспекти проблеми.

64. Цінність людського життя.

65. Феномен смерті.

66. Етичні та філософські проблеми евтазії.

67. Смерть та проблема безсмертя людини.

68. Гуманістичні аспекти лікарської діяльності.

69. Філософія людини в майбутньому.

70. Філософія медицини і медицина як наука.
71. Філософські категорії і поняття медицини.
72. Співвідношення соціального і біологічного в людині.
73. Проблеми норми здоров'я і хвороби.
74. Філософія здоров'я і хвороби.
75. Формування моральної позиції медичного працівника.
76. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

Політика курсу

Навчальна дисципліна Філософія є обов'язковою дисципліною для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми «Фармація» спеціальності І8 Фармація. Політика курсу базується на виконанні у повному обсязі навчальної програми курсу, відпрацюванні пропущених занять, виконанні самостійних завдань, академічній доброчесності. Присутність на всіх заняттях є обов'язковим з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків за поважною причиною).

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролів результатів без використання зовнішніх джерел інформації; самостійне виконання індивідуальних завдань та посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

Дотримання правил внутрішнього розпорядку коледжу, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі здобувачами та викладачами.

Політика оцінювання курсу

Поточна успішність із гуманітарних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін що викладаються здобувачам фахової передвищої освіти Фахового коледжу ПВНЗ «Медико-Природничий Університет» для об'єктивного вимірювання навчальних досягнень застосовуються такі види шкал оцінювання: 200-бальна шкала та традиційна 4-бальна шкала.

Бали з навчальних дисциплін конвертуються у традиційну 4-бальну шкалу: «5» – від 180 до 200 балів; «4» – від 150 до 179 балів; «3» – від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати здобувач освіти; «2» – нижче мінімальної кількості балів.

Результати складання заліків оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: письмовий тестовий контроль, підсумковий модульний тестовий контроль, виконання практичних завдань.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз, виступ з доповіддю, виконання презентації за темою, самостійного опрацювання, виконання індивідуального дослідного завдання, відпрацювання та демонстрація практичних навичок.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на семінарському занятті (опитування за темою, виконання самостійної роботи).

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичному занятті, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання практичних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання практичних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності. плані дисципліни поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторної навчальної практики, контролюється під час семестрового чи підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу. Форми оцінювання поточної

навчальної діяльності включають контроль теоретичної та практичної підготовки. Оцінювання самостійної роботи здобувачів, яка передбачена в тематичному плані дисципліни поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторної навчальної практики, контролюється під час семестрового чи підсумкового контролю.

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо здобувач освіти вільно і творчо володіє матеріалом, визначеним навчальною програмою, має діалектичне мислення; аргументовано, науково аналізує основні психологічні вчення; розуміє базові категорії та основні поняття. Вміє використовувати першоджерела для систематичного поповнення знань з дисципліни; вміє застосовувати психологічні знання. Здатен вдаватися до діалогу, відстоювати власну думку. Виконав повний обсяг самостійної роботи та поставлених практичних завдань.

Оцінка «добре» виставляється, якщо здобувач освіти достатньо, добре володіє матеріалом, але має незначні ускладнення при відповіді; допускає незначні помилки і неточності у трактуванні психологічних вчень і понять; аргументація більш емоційна ніж наукова; потребує незначної допомоги викладача при виборі напрямку відповіді. Виконав повний обсяг самостійної роботи.

Оцінка «задовільно» виставляється, якщо здобувач освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, користується лише окремими знаннями навчальної дисципліни, порушує логіку відповіді, допускає значні помилки в знаннях; викладач постійно коректує відповідь.

Оцінка «незадовільно» виставляється, якщо здобувач освіти достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, не підтримує діалогу. Виконав неповний (або взагалі не виконав) обсяг самостійної роботи.

Конвертація балів ЄКТС у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
від 180 до 200 балів	«5»
від 150 до 179 балів	«4»
від 149 до 70 балів (мінімальної кількості балів), яку повинен набрати студент	«3»
від 69 і менше кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
180 – 200	A	відмінно	зараховано
165 - 179	B	добре	
150 - 164	C		
135 - 149	D	задовільно	
120 - 134	E		
70 - 119	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 - 69	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Основна

1. І. Г. Утюж, В.В. Денисенко Волинка Г.І. Філософія : навчальний посібник для семінарських занять та самостійної роботи студентів 1-го курсу галузі знань: І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення. Запоріжжя: ЗДМФУ, 2025. – 166 с.
[Google disk](#)
2. В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищю. Філософія: підручник. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. -440 с.
3. Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. Філософія : навч.-метод. посіб. Х. : Вид-во Іванченка І. С., —2024. 200 с.
https://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/05/fylosofiya_2024.pdf
4. Н.В. Мірошкіна, Г.Ю. Суріна. Філософія: курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2025. - 97 с.
<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21517/1/filosof-c4-bak-lekc-2025.pdf>

Додаткова

1. Історія філософії. Підручник. – 2015. – 480 с. Кунцман П., Буркард Ф.-П., Видман Ф. Філософія: dtv-Atlas: Пер. с 9-го нем. изд. / Худож. Аксель Вайс; Науч. ред. пер. В.В.Мионов. – М.: Рібари, 2002. – 268 с.
2. Філософія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. К. Бичко, І. В. Бичко [и др.]; ред. В. І. Ярошовець. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 648 с.
3. Качуровський М.О., Цикін В.О. Філософія: альтернативний виклад. Навч. посібник. – Суми: СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. – 252 с.
4. Короткий філософський словник-довідник: українсько-англо-німецько-французький словник-довідник / За ред. Чорного І.П., Бородецького О.Є. – Чернівці: Рута, 2006. – 288 с.
5. Аристотель. Нікомахова етика. /Переклад з давньогрецької Віктор Ставнюк – К.: “Аквілон – Плюс”, 2002 – 480 с.
6. Історія української філософії [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський, К. В. Кислюк. - К. : Либідь, 2004. - 488 с. : іл. - Бібліогр.: с. 450-464. - Імен. покажч.: с. 478-486.
5. Історія філософії [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. - К. : Либідь, 2001. - 408 с.
6. Основи філософських знань: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / М. І. Горлач [и др.]. - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 1028 с.
7. Філософський енциклопедичний словник: (містить 1700 ст. / Редкол.: В. Шинкарук (голова) та ін.); НАНУ, Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

Електронні ресурси

1. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Filosofiya-navch.-posibnyk.-Petinova-O.B.pdf
2. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/Posibniki_2021/mnp_Filosofia_2021.pdf
3. <https://utek.uz.ua/wp-content/uploads/2025/05/Vilchynskiy-YU.M.-Navchalnyj-posibnyk-Filosofiya.-Kyyiv.-KNEU-2019.-368-s.pdf>
4. Електронні та друковані видання бібліотеки ім. Вернадського <https://www.nbu.gov.ua/>
5. <http://www.psylib.kiev.ua/>